

בבת אחת — **חייב**! שיש כאן התראה אחת שהיא התראת ודאי. אבל אם הכה או קילל **בזה אחר זה** — **פטור**! לפי שעל כל אחת מההכאות יש התראה נפרדת שהיא התראת ספק כי שמא לא זה הוא אביו, ואין במעשה הזה חיוב מיתה. ורבי יהודה סובר שהתראת ספק לא שמה התראה.

אלא, פשיטא שהמשנה בגיד הנשה עוסקת באון שאכל את שני הגידין **בבת אחת** ובהתראה **אחת** ובאופן זה היא נחשבת כהתראת ודאי, ולכן מחייב רבי יהודה מלקות אחת בלבד⁽¹⁰²⁾.

ומאן הוא **תנא קמא** הסובר שלוקה שתי מלקיות על אכילת שני גידי הנשה בבת אחת ובהתראה אחת?

אילימא רבנן דפליגי עליה דסומכוס ב"אותו ואת בנו", הרי יקשה: **השתא, ומה התם**, בשוחט את האמצעית אחר אמה ובתה **דגופין מוחלקין**, של שתי בהמות נפרדות, ובכל זאת **פטרי רבנן** משתי מלקיות, **הכא**, בגיד הנשה, שאין שני הגידין נחשבים בתור "גופין מוחלקין" כי אין חשיבות "גוף" אלא

לבעל חי⁽¹⁰³⁾ **לא כל שכן** שאינו חייב אלא מלקות אחת?

אלא, לאו, סומכוס היא ושמע מינה שסומכוס מחייב שתי מלקיות אפילו באופן שאין גופין מוחלקין.

ודחינן: **לא! לעולם** מדובר שאכל את שני גידי הנשה **בזה אחר זה**, והמשנה כדעת **רבנן** היא, ובכל זאת אין להקשות למה מחייב רבי יהודה מלקות והרי היא התראת ספק — **כי האי תנא** שהביא את דעת רבי יהודה בגיד הנשה, **סבר לה כאידך תנא** דרבי יהודה, **דאמר: התראת ספק שמה התראה!**

ומצינו שנחלקו תנאים בדעת רבי יהודה אם לדעתו התראת ספק שמה התראה או לא:

דתניא: "לא תותירו ממנו עד בקר, והנותר" ^{א-39} **ממנו עד בקר** — **באש תשרופו!** **בא הכתוב ליתן עשה** של שריפת הנותר בבקר **אחר** שעבר על **לא תעשה** של "לא תותירו", **לומר שאין לוקין עליו** על הלאו הזה, שהרי הוא ניתק לעשה. וכל לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו, **דברי רבי יהודה**.

ובהתראה אחת.

103. כך ביאר **תוס' רי"ד** [בקידושין עז ב] וטעמו שגופין חלוקים אומרים בכל בעל חי, ואפילו בהמות אך לא בבשר שחוטה, שאינו נחשב חלק מהחי, ואין לו חשיבות כאיסור בפני עצמו.

אך **המהרש"א** ו**מהר"ם** נקטו שהאיסור באכילת גיד אינו על גוף הגיד אלא על בשרו, וחילוק גופין שייך רק באיסור תלוי בגופין, כגון בעריות שכל גוף נאסר בפני עצמו, אך איסור באכילת בשר תלוי בכל כזית ואין חילוק בין שני זיתים מגיד אחד או משני גידין.

אפילו תכ"ד נחשב כהתראת ספק. וראה **בערוך לנר** [יבמות קא א] שדעת רש"י כאן שאפילו תכ"ד נחשבת התראת ספק, כי לא ידוע על מי מהן מתחייב.

102. רש"י [ד"ה מאי] ביאר שהוכחת הגמרא היא ממה שלא פשטו ממשנה זו את הספק דלהלן אם רבי יהודה מחייב בירך ימין בודאי או מספק, כי אילו מדובר בשתי אכילות הרי מוכח שהחיוב על ירך ימין הוא ודאי, שאל"כ הרי אין התראת ודאי, ובהכרח שאכל שניהם יחד

בהמות, ושתי הירכות הן ימניות⁽¹⁰⁶⁾ סופג שמונים! שתי מלקיות על שני הגידין שאכל.

רבי יהודה אומר: אינו סופג אלא ארבעים.

ודנה הגמרא: היכי דמי? אילימא שאכלן בזה אחר זה ובשתי התראות, הרי יקשה, מאי טעמא דרבי יהודה דאמר לוקה ארבעים ותו לא? והרי אכל שני גידין ששניהם אסורין, כיון שהן מירך ימין שהוא הירך האסור.

אלא, פשיטא שמדובר באופן שאכלן בבת אחת ובחדא התראה, ולכן סובר רבי יהודה שאינו חייב אלא מלקות אחת.

ומאן הוא תנא קמא שמחייב שתי מלקיות על אכילת שני הגידים בבת אחת ובהתראה אחת?

אילימא רבנן דפלוני עליה דסומכוס, הרי

ותנא זה סובר בדעת רבי יהודה, שהתראת ספק שמה התראה. ולפיכך לולי הטעם שהלאו ניתק לעשה היה מחייב רבי יהודה מלקות על נותר, ואף על פי שיש כאן התראת ספק, שהרי בשעה שמתרין בו "אל תותיר" אין ודאות שהוא עובר על האיסור, כי שמא בסוף הלילה יאכל את הקרבן⁽¹⁰⁴⁾. [וחולק על התנא ששנה את דברי רבי יהודה בהכה וקלל בזה אחר זה פטור משום התראת ספק].

רבי יעקב אומר: לא מן השם הוא זה! שלא מטעם "ניתק לעשה" הוא פטור בנותר⁽¹⁰⁵⁾, אלא משום דהוי ליה לאו שאין בו מעשה, שהמותיר את הקרבן אינו עושה שום מעשה אלא מאליו הוא נעשה נותר, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו!

תא שמע לפשוט את הנידון בדעת סומכוס, אם הוא מחייב שני מלקויות דוקא בגופין חלוקין או אף בכל שני זיתים. אכל שני גידין של גיד הנשה משתי ירכות משתי

105. הראשונים נחלקו אם רבי יעקב חולק על רבי יהודה בעצם הפטור של לאו הניתק לעשה, או שנחלק עמו רק בטעם הפטור על נותר, אך מודה שאין לוקין על לאו הניתק לעשה, ראה רש"י במכות [ד ב, על הגליון] וריטב"א בשבועות [ג ב].

106. התנא הזה סובר כרבי יהודה שגיד הנשה אינו נוהג אלא בירך אחת והיא הימנית, ומכאן הוכיחה הגמרא לקמן שרבי יהודה פשיטא ליה שירך ימין היא הירך האסורה בגיד הנשה, ולפיכך נקט "משתי בהמות" כדי ששתי הירכות תהיינה ימניות.

104. רש"י בשבועות [כא א] מבאר שאמנם אם יתרו בו בתכ"ד לעלות השחר, תהיה זו התראת ודאי, שהרי אם לא יאכלנו יעבור בודאי על האיסור, אך אין העדים יכולים לצמצם התראתם ברגע זה.

ורש"י בתמורה [ג ב] כתב שהספק בהתראת נותר הוא משום שבזמן ההתראה עדיין יש לו שהות לאכול, ואילו אחר תכ"ד יכול לומר שכחתי מההתראה, וביאר הגרי"ז שאילו התראת ספק היתה התראה היה מתחייב משום שהאיסור חל בכל רגע בלילה שלא אכלו, ורק משום שבשעת ההתראה לא היה ידוע שלא יאכלנו כל הלילה אינה נחשבת התראת ודאי, וראה בשערי יושר [א ד].

יקשה, ומה התב, בשוחט את האמצעית אחר אמה ובתה, דגופין מוחלקין, פטרי רבנן, הבא באוכל שני גידין לא כל שכן שיפטרוהו ממלקות נוסף, שהרי אין חשיבות "גוף" לחלק אלא בבעל חי, ולא בגיד שאין בו חיות.

אלא, לאו, סומכוס היא! ושמע מינה שסומכוס מחייב שתיים אפילו באופן שאין גופין מוחלקין.

ודחינן: לעולם מדובר כשאכל את הגידין בזה אחר זה. ולכן מחייב התנא קמא שתי מלקיות, ודקאמרת אם כן מאי טעמא דרבי יהודה שאינו מחייב אלא אחת? יתכן לפרש שמדובר כגון דלית ביה כזית באחד משני הגידים, שרק באחד מהם יש כזית והשני אין בו. ולכן אינו מחייב אלא על הגיד שיש בו כזית. ותנא קמא סבר שהאוכל גיד הנגשה

שלם חייב אפילו אין בו כזית, שהרי הוא "בריה", ו"בריה" אינה צריכה שיעור (107).

דתניא: אכלו לגיד הנגשה ואין בו כזית — חייב מלקות, משום שהוא "בריה".

רבי יהודה אומר: אינו חייב עד שיהא בו כזית, שגיד הנגשה אינו נחשב כ"בריה".

מתניתין:

בארבעה פרקים זמנים בשנה (108), המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו: אמה של בהמה זו מכרתי היום, לשחוט! או — בתה מכרתי היום, לשחוט!

לפ שבארבעה ימים הללו נוהגים ישראל להכין סעודות גדולות לצורך מחר ומי

107. רש"י פירש שבאחת מהן יש כזית, כי אילו בכל אחת אין כזית, נמצא שאם אכלן תוך כדי אכילת פרס נחשבת כאכילה בבת אחת ובגמרא העמידה "בזה אחר זה" ואם אכלה שלא בכדי אכילת פרס איך מחייב רבי יהודה אפילו אחת והרי אין כאן צירוף.

אך הרשב"א נקט שמדובר באופן שבשניהם אין כזית, ואכלן בכדי אכילת פרס, ובכל זאת רבנן חייבוהו שתי מלקיות משום שהתרו בו על כל אכילה. ויש לעיין אם ההתראות מחלקות שלא יחשב "בבת אחת" או שאכילה בכדי אכילת פרס אינה צירוף אלא לשיעור אחד לחיוב, אך לא להחשב כאכילה אחת רצופה, והיינו באופן שהפסיק מעט בין אכילה לאכילה.

ומקושיית הגמרא לעיל מאכל כזית מזה ובכזית מזה, מוכח שמפסיק מעט ביניהם, כי אילו התראות מחלקות לחייב שמונים הרי מצינו

שחייב שמונים באכילתם בבת אחת, ובהכרח שהפסיק מעט, ונחשב כאכל בבת אחת כי אכלן בתכ"ד.

108. רש"י כתב שבפרקים אלו סתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשחטה מיד. ודקדק בתבואות שור [טז ס"ק כ] דהיינו אפילו אם לא פירש שקונה כדי לשחוט, ובשם הט"ז כתב דהיינו דוקא כשאומר שלוקח כדי לשחוט.

רש"י פירש שבפרקים אלו דרך ישראל לעשות סעודות, ובע"ז [ה ב] פירש שבימים אלו אי אפשר בלא בשר, כי בשמיני משלימין קרבנות החג ובערב פסח משום פסחים וערב עצרת לשלמי חגיגה ועולת ראיה. ולפי זה דין המשנה הוא רק כשביהמ"ק קיים, ואילו כאן [ד"ה ביום] משמע שטעם האיסור שייך גם בזה"ז כי מרבין בשמחה ברגל בפני עצמו. וראה הערה 801.

וערב ראש השנה.

ובדברי רבי יוסי הגלילי — אף בערב יום הכפורים בגליל צריך להודיעו. לפי שבגליל היו נוהגים לאכול בשר בהמה בערב יום הכפורים ואילו בשאר המקומות לא היו אוכלים אלא בשר עוף ודגים⁽¹¹²⁾.

אמר רבי יהודה: אימתי צריך להודיעו — בזמן שאין לו ריוח, שלא היה הפסק זמן בין קניית הראשון לשני. דהיינו, שגם לראשון מכר בערב החג את אמה או את בתה. אבל אם יש לו ריוח, שמכר לראשון אתמול ולשני היום, בערב החג — אין צריך

שקונה בהמה דעתו לשוחטה מיד, ומסתבר שהקונה⁽¹⁰⁹⁾ הראשון כבר שחט היום. לכן צריך המוכר להודיע לקונה השני שלא ישחוט אף הוא היום ויעבור על "אותו ואת בנו"⁽¹¹⁰⁾.

ואלו הן ארבעת הפרקים:

ערב יום טוב האחרון של חג הסוכות⁽¹¹¹⁾.

וערב יום טוב הראשון של פסח.

וערב עצרת — שבועות.

הראשון שחט רק היום, וצידד שהטעם שהמוכר אינו חייב להודיעו הוא משום שאמרו [ע"ז טו א] שאין איסור לפני עור במקום שאפשר לתלות שאין איסור, כגון שיתכן ששחט מאתמול, [וראה בבכור שור שבד' פרקים חייב להודיע אפילו כשמוכר סתם, ולכן יכול לתלות שלא לקח לשחיטה].

והסיק שכוונת המשנה שאינו חייב להודיעו מדין מקח טעות, אך מצד אפרושי מאיסורא חייב להודיעו, וראה בשדי חמד [ו כו י] שבירר אם בספק "לפני עור" הולכים לקולא.

111. כתבו תוס' [שם] שבערב יו"ט ראשון של סוכות אין צריך להודיעו, משום שטרודין בסוכה ולולב ואין להם פנאי להרבות בשחיטה, וראה מעדני יו"ט [ב].

והחתם סופר העיר למה לא נקטו "פורים" שיש בו חיוב שמחה כמבואר במג"א [תרצו טו] ותירץ שהיו רגילים לשחוט לסעודת פורים עגלים כמבואר בב"מ [עח ב], וראה הערה 801??

112. תוס' [ד"ה וכדברי] כתבו שרק לדעת

109. במעדני יו"ט [ת] העיר שהרי כל ימות השנה יכול לבא לידי איסור דאורייתא, ולמה המוכר אינו צריך להודיעו להוציאו מספק דאורייתא, ויישב על פי דברי הרא"ש שדקדק מלשון המשנה שהטילו חיוב על המוכר להודיע, ולא על הקונה לשאול, משום שלא שכיח שישחטו שניהם, ואין לחשוש לאיסור, אלא אם המוכר יודע ודאי שמכשיל צריך להודיע על כך. [וכבר תמהו שהרי בבכורות [כא ב] אמרו להביא שהחיוב רק על המוכר, ולמה דקדק מהמשנה].

והרמב"ן כתב שבאמת הלוקח מצד עצמו צריך לשאול, והביא הר"ן שאחרים חלקו עליו, משום שללוקח יש ספק ספיקא, שמא אין לה אם כלל, ואף אם יש לה שמא לא נמכרה ואם נמכרה שמא לא לשחיטה, ואף אם נמכרה לשחיטה שמא ישחטנה אחר עשרה ימים ולכן רק המוכר שיוודע ודאי חייב להודיע, וראה תוס' בכורות [שם] ובסמוך נבאר למה לא יודיע משום "לפני עור".

110. בתבואות שור [שם כג] כתב שאם הלוקח בערב יו"ט יודע שאתמול נמכרה אמה לשחיטה, אסור לו לשחוט משום ספק דאורייתא שמא

להודיעו ללוקח השני. שמן הסתם, הראשון כבר שחט אתמול⁽¹¹³⁾.

ומורה רבי יהודה, במוכר את האם להתן ואת הבת לכלה שצריך להודיעו לשני אפילו אם לא קנו שניהם באותו יום, שהרי בידוע ששניהם שוחטין ביום אחד, לצורך סעודת הנישואין⁽¹¹⁴⁾.

בארבעה פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו! שכופין את המוכר לשחוט את הבהמה, ואפילו אם היה השור שוה אלף דינרים ואין לו ללוקח באותו השור אלא דינר אחד בלבד, ששילם לטבח דינר כדי שיתן לו בשר בשווי דינר ואין לטבח קונים על שאר הבשר, אף על פי כן כופין אותו

לשחוט ולתת ללוקח בשר בשווי דינר. ודין זה הוא רק בארבעה פרקים הללו, לפי שבזמנים אלו קונה הלוקח חלק בגוף השור על ידי נתינת מעות בלבד ואפילו אם לא עשה קנין "משיכה", וכפי שיבואר בגמרא הטעם. וכיון שהוא שותף בשור, הוא יכול לכפות את המוכר לשחוטו.

לפיכך, אם מת השור — מת ללוקח! שמפסיד את הדינר ששילם, שהרי גם החלק שלו מת. אבל בשאר ימות השנה אינו כן. שאין כופין את הטבח לשחוט, שהרי לא עשה הלוקח קנין "משיכה" והטבח יכול לחזור בו מהמכר.

לפיכך, אם מת השור מת רק למוכר. שכל

ריה"ג היו שוחטין בערב יו"כ בהמות אך שאר התנאים סוברים שלא אוכלים בו אלא דברים קלים כעופות ודגים, ונמצא לדבריהם שבערב יו"כ אין צריך להודיע ללוקח שמכר אמה.

אכן בתוספתא מובא גם בדברי ריה"ג "מפור שהוא יו"ט", ויתכן שהנידון הוא בטעם האכילה בערב יו"כ אם הוא רק משום המצוה שלא להתענות בתשיעי, וכדי שיהא לו כח להתענות ביו"כ, או שיש בו גם משום שמחה על ביאת יום הקדוש, והאכילה כיו"ט תחת יוה"כ, וטעונה בשר, וראה הגהות חתם סופר [תר ד].

113. כך פירש רש"י, והרשב"א הוכיח כדבריו מתוספתא.

והרמב"ם [שחיטה יב טו] כתב שאין צריך להודיעו אלא אם "ראה זה שלקח באחרונה נחפו לקנות והיה בסוף היום שחזקתו שהוא שוחט עתה. אבל אם קנה הראשון מבעוד יום, שמא לא לשחיטה קנאה, וכתב הרשב"א שכדבריו משמע מלשון המשנה.

אך הרא"ש תמה שהרי אדרבא באופן זה אין

לו זמן לשחוט ולהפשיט, וקונה לשחוט למחר משום שביו"ט לא יוכל לקנות. [ובפשטות כוונת הרמב"ם שהוא נחפו בשעה שיש לו זמן בדוחק לשחוט ולהפשיט וראה דברי בן המנחת חינוך [סוף מצוה רצד].

והרמב"ן פירש שרק בערב יו"כ אין צריך להודיעו כשיש ריוח לשחוט, אך בערב יו"ט צריך להודיעו אף כשיש רווח כי כולם קונים על דעת לשחוט ביום טוב.

114. בשמלה חדשה [סעיף ח] העלה מדין זה שבזמננו שדרך הקצבים לקנות בהמות כל השבוע ולשחטם ביום ד' לכבוד שבת, צריך המוכר להודיע לקצב השני שמכר את אמה, וביאר בתבואות שור [כד] שבמשנתנו לא נזכרה שבת כאחד מהפרקים, משום שבזמן המשנה לא היו רגילים לאכול בשר בהמה בשבת, כמבואר בשבת [קיא א].

ויתכן שלפיכך ביאר רש"י בע"ז שבארבעה פרקים אלו הרבו בבשר לקרבנות, כי נקט שאף ביו"ט לא אכלו בשר, ומשום כך גם לא נקטה

השור הוא שלו, והלוקח מקבל את כספו בחזרה. [ביאור זה במשנה הוא לדעת רבי יוחנן בגמרא].

גמרא:

תנא: אם לא הודיעו המוכר כלום ללוקח בארבעה פרקים האמורים — הולך הלוקח ושוחט היום, ואינו נמנע, שאין לו לחשוש שמא הוא עובר על "אותו ואת בנו" (115).

שנינו במשנה: **אמר רבי יהודה אימתי . . .** ומודה רבי יהודה במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה.

והוינן בה: למה לי למיתני "את האם לחתן ואת הבת לכלה" דוקא בסדר הזה, והרי הוא הדין אם מכר אם לחתן ובת לכלה, ועדיף לומר ש"מכר אחת לחתן ואחת לכלה?"

ומתרינין: מילתא אנב אורחיה קמשמע לן מתניתין, דאורח ארעא למטרח בי התנא טפי מבי בלתיא. שהחתן עושה סעודה יותר גדולה מהכלה, לפיכך הוא קונה את האם, הגדולה. והכלה קונה את הבת, הקטנה.

שנינו במשנה: **בארבעה פרקים אלו** משחיטין את הטבח בעל כרחו.

והוינן בה: **והא לא משך הלוקח את הבהמה,**

ולא נקנתה לו, ולמה כופין את הטבח לשחוט?

ומתרינין: **אמר רב הונא אמר רב:** המשנה עוסקת כשמשך הלוקח את הבהמה.

ומקשינן: **אי הכי, אימא סיפא** דמתניתין: **"אבל בשאר ימות השנה אינו כן, לפיכך אם מת — מת למוכר"**. ואם כדברך הרי יקשה, והא משך הלוקח ואם כן אף בשאר ימות השנה קנה, ומדוע אין כופין את הטבח לשחוט?

ומתרינין: **אמר רבי שמואל בר רב יצחק:** לעולם המשנה עוסקת באופן שלא משך הלוקח. ובגון שזיכה לו המוכר ללוקח על ידי אדם אחר. שהמוכר מסר את השור לאדם אחד שלא בפני הלוקח ושלא בידיעתו, על מנת שאותו אדם יעשה בשור מעשה קנין, ויזכה עבור הלוקח בשר בשווי דינר מהשור.

ולכן, בארבעה פרקים אלו, דוכות הוא לו ללוקח שיהא לו בשר לסעודת החג. אמרינן: זכין לאדם שלא בפניו. וקנה הלוקח את הבשר שפלוגי זכה עבורו. אבל בשאר ימות השנה, דחוב הוא לו ללוקח קנית הבשר, מחמת ההוצאה הכרוכה בדבר, אמרינן: אין חבין לאדם אלא בפניו! וכיון שהקניה נעשתה שלא בפני הלוקח, לפיכך לא קנה כלום (116).

הוכיח הרשב"א שאילו היה מקום לחשוש לא היה הגוי נאמן כי אין עדות לגוי, ואפילו אם נאמן במסיח לפי תומו, הרי היה ראוי שאין לוקחין מהן אלא אם מסל"ת.

116. המחנה אפרים [זכיה ו] הקשה שהרי

המשנה "פורים", ורק בער"ה הרבו לסימנא טבא וכן בערב יו"כ [ולא משום שמחת יו"ט].

115. הרא"ש הביא שרב אחאי כתב שאם המוכר הוא אי צריך לחשוש שמא מכר אמה לשחיטה, ונחלק עליו כי אינו שכיח וכנ"ל, וכן

הוא של הלוקח, שיכול המוכר לומר לו החטים שלך הם שנשרפו. לכן, ביטלו חכמים את קנין הכסף כדי שכל עוד החטים נמצאים ברשות המוכר הרי הם שלו, ותקנו שרק על ידי משיכה קונים, שעל ידי כן לא יבא הלוקח לידי הפסד, כיון שבדרך כלל לאחר המשיכה הוא מביא את החפץ לביתו, ובפרקים אלו בטלו את הצורך במשיכה כדי שיחול הקנין ויהיה הטבח חייב לשחוט לצורך יום טוב⁽¹¹⁸⁾.

מתניתין:

"יום אחד" האמור בתורה ב"אותו ואת בנו", דכתיב "לא תשחטו ביום אחד" – היום הולך בו אחר הלילה שלפניו. שהיום והלילה שלפניו הם יום אחד, שאם שחט את האם בתחילת הלילה אסור לשחוט את בנה כל הלילה וכל יום המחרת עד שתחשך. אבל אם שחט את האם בסוף היום יכול לשחוט את בנה מיד בתחילת הלילה שלאחריו כיון

רבי אלעזר אומר: אמר רבי יוחנן: המשנה עוסקת באופן שלא משך הלוקח אלא שנתן מעות בלבד. ומכל מקום בארבעה פרקים אלו הוא קונה על ידי המעות, משום דהעמידו חכמים דבריהם על דין תורה!⁽¹¹⁷⁾ שמדין התורה הרי נתנית הכסף משמשת למעשה קנין, אלא שחכמים ביטלו את קנין ה"כסף" וכדלהלן, ולצורך יום טוב השאירו את דין התורה בעינינו, שהכסף קונה בארבעת הפרקים האלו.

דאמר רבי יוחנן: דבר תורה, מדין התורה, מעות קונות! שהנותן מעות עבור חפץ מסוים נקנה לו החפץ שלא יוכל לחזור בו המוכר או הלוקח. ומה טעם אמרו חכמים – משיכה בלבד קונה ולא מעות! ?

גזירה שמא יאמר לו המוכר ללוקח: נשרפו חטיך בעליה. שאלו היו מעות קונות הרי אם היתה נופלת דליקה ברשות המוכר ושורפת את החטים שהלוקח שילם עבורם, לא היה המוכר טורח להצילם, כיון שההפסד

117. מדברי רש"י והרמב"ם [מכירה ט לז] משמע שהעמידו דבריהם מפני שצריכין בשר לסעודות, ולא משום מצוה, אך רבינו גרשום כתב שהטעם משום שחייב לאכול בשר, וכן נקט הרמ"א [ח"מ קצט ג] שהוא הדין בקונה יין לקידוש בערב שבת. ונפקא מינה לדברי התבואות שור שבזה"ז צריך להודיעו בערב שבת, וכי הכל אוכלין בשר, ולרש"י גם יועיל קנין כסף.

118. הגרעק"א העיר שלכאורה לא שייך באופן זה חשש שיאמר המוכר נשרפו חטיך בעליה, שהרי ודאי ירצה להציל את שאר השור ששייך

הרמב"ם [מכירה ל א] כתב שהמוכר שזיכה ללוקח ע"י אחר, יד הלוקח על העליונה ואין המוכר יכול לחזור בו. ואם כן למה כשנתן הלוקח דמים על הבשר נחשב כחביו לאדם ולא כזיכוי. והרי גילה דעתו שרוצה בו. ובתחילה כתב שאין אדם רוצה להרבות בהוצאה על דברי אכילה, ודחה, והסיק שבדבר אכילה נחשב חובה, ובשאר דברים נחשב זכות, וביאר החזו"א [ח"מ ג טו] שקנין דברי מאכל הוא לטובת המוכר ואינו זכות גמורה אף כאשר נתן דמים. ע"ש. ובאור שמח [מכירה כט יא] כתב שזיכוי המוכר מועיל רק כשלא נתן דמים, והוא זכות גמורה, אך כשנתן דמים למוכר, אינו זכות גמורה.

שהוא כבר יום אחר (119).

הנאכלים ליום אחד מותר לאכלם גם בלילה שלאחר יום הקרבתם, לפי שהוא נחשב ליום אחד עם יום ההקרבה.

אם כן, יכול אף זה, פרשת "אותו ואת בנו" כן, לכך אני דורש: נאמר כאן "יום אחד", ונאמר במעשה בראשית "יום אחד". מה "יום אחד" האמור במעשה בראשית — היום הולך אחר הלילה שלפניו! שהרי כתוב "ויהי ערב ויהי בקר", תחילה ערב ואחר כך בקר, אף "יום אחד" האמור ב"אותו ואת בנו" — היום הולך אחר הלילה שלפניו!

גמרא:

רבי אומר: "יום אחד" משמע יום המיוחד! גפ-ב ובמה יחודו? שהוא טעון כרוז! שהמוכר חייב להכריז אמה מכרתי! או בתה מכרתי! (121).

מכאן אמרו: בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו.

את זו דרש רבי שמעון בן זומא: נאמר במעשה בראשית "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", ונאמר ב"אותו ואת בנו" "יום אחד". מעתה אנו דורשים: מה "יום אחד" האמור במעשה בראשית — היום הולך אחר הלילה שלפניו! שהרי כתוב "ויהי ערב ויהי בקר", תחילה ערב ואחר כך בקר, אף "יום אחד" האמור ב"אותו ואת בנו" — היום הולך אחר הלילה שלפניו!

תנו רבנן: את זו דרש רבי שמעון בן זומא: לפי שכל הענין של "אותו ואת בנו" כולו, אינו מדבר אלא בקדשים, שסמוכה היא פרשת אותו ואת בנו לפרשה המדברת בעניני קדשים, ובקדשים הלא הדין הוא שהלילה הולך אחר היום שלפניו (120), שהקרבות

הדרן עלך אותו ואת בנו

דומה לאכילת קדשים. אך ראה רבינו גרשום תמורה [שם] שנקט שהלילה הולך אחר היום גם לגבי שחיטת קדשים.

121. רש"י פירש שיחודו של היום הוא בכך שטעון כרוז, ובאופן נוסף פירש שיחודו בכך שצריך הרבה בשר, והצורך בכרוז נלמד מ"לא תשחטו" שדורשין אותו כאילו נאמר "לא תשחטו", וביאר הגר"א [בתו"כ] שהיה ראוי לומר "לא תשחט" שהרי האיסור רק על השני ולא על הראשון.

ורבינו חננאל ביאר שלומדים מדיני יום המיוחד שהוא שבת, לדיני יום המיוחד של ד' פרקים, שטעון כרוז כמו שמכריזין להבטיל את העם ממלאכה בערב שבת, וכן היום הולך אחר הלילה בשניהם.

לו, וראה לב אריה שרבנן לא חילקו בזה, שמא תהא התקנה לחוכא וטלולא.

119. במשך חכמה [ויקרא כד כח] כתב שזמן היום באותו ואת בנו תלוי בכל בהמה לפי המקום שבו נשחטה, ולפיכך אם שחט את האם במקום שעתה הוא יום, והבן נמצא במקום שכבר לילה יהא מותר לשחטו באותה שעה, כי אין שחיטתן באותו יום.

120. בתוספתא זבחים [ו ח] נאמר כלל זה רק לגבי אכילת קדשים וכן נקט רש"י [בתמורה יד א] ולכאורה מוכח מכך שאיסור אותו ואת בנו נובע מאכילת שניהם ביום אחד [כמבואר בהערת ההקדמה לפרק] כי לולי זאת יקשה למה הוצרך קרא ללמד שהיום הולך אחר הלילה, והרי אינו